

Position paper VDOD - rondetafelgesprek AI in het funderend onderwijs

Het onderwijs staat voor verschillende uitdagingen. Denk aan het lerarentekort en verhoogde administratielast, met als gevolg minder tijd voor leerlingen in de klas. Diverse recente onderzoeken^{[1][2]} zien dat leraren gemiddeld 8 uur per week besteden aan administratie, het dubbele van het Europese gemiddelde. Dit raakt niet alleen de leerling zelf, maar heeft bredere maatschappelijke gevolgen, zoals groeiende kansenongelijkheid en een minder goede voorbereide generatie voor de toekomst.

Goed ingezet en toegepast kan AI een bijdrage leveren aan het verminderen van de administratieve last, of in ieder geval een significante bijdrage leveren. Als het lukt de administratieve last met slechts één uur te laten dalen, staat dat landelijk gelijk aan 2250 FTE^[3] aan onderwijstijd. AI is zeker niet de 'silver bullet' voor alle onderwijsuitdagingen, maar het is evident dat AI een grote rol kan spelen om administratief werk te verminderen en de leraar extra uren vrij te spelen. Met als doel meer tijd voor de leerling.

AI wordt nu al volop gebruikt, maar (over)zicht en beleid ontbreekt

De potentie van AI is groot, en de toepassing in het onderwijs groeit razendsnel. Tegelijkertijd blijven kaders uit: zo heeft slechts de helft van de schoolbesturen beleid, en slechts 10% past concrete handelingsrichtlijnen op het gebied van AI toe^[4]. Dit resulteert in gemiste kansen, doordat AI in de klas óf niet wordt toegepast, óf ongefaciliteerd en zonder duidelijke richtlijnen wordt gebruikt (*schaduw-AI*). Stel: een leraar gebruikt AI om een 10-minutengesprek op te nemen, en gebruikt hiervoor AI met een gratis account. Bij gebrek aan kennis bestaat de kans dat de gedeelde persoonlijke informatie gebruikt wordt voor het trainen van nieuwe modellen, al dan niet buiten Europa.

Dit soort situaties willen, moeten en kunnen we voorkomen. **De VDOD gelooft erin dat de verantwoorde inzet van AI in het funderend onderwijs een gezamenlijke opgave is, en dat publiek-private samenwerking een belangrijke randvoorwaarde is. De VDOD en onze leden zijn graag bereid om met de expertise die onze gespecialiseerde bedrijven hebben op het gebied van AI hebben hieraan bij te dragen.** Zo dragen leden van de VDOD bij aan kennis op scholen, en maken zij afspraken met (internationale) technologiebedrijven, en fungeren daarmee als betrouwbare partner voor het onderwijs. Net als het onderwijs is het ontwikkelen van software vakmanschap.

Om de snelle ontwikkelingen rond AI bij te houden, is een gesprek over kansen en risico's noodzakelijk. Daarbij is het belangrijk de verschillende lagen van digitalisering te onderscheiden, waar AI elk op eigen wijze kan ondersteunen en versnellen, omdat elke laag specifieke vraagstukken kent die ook in het (politieke) debat zichtbaar moeten blijven.

1. Digitalisering van de organisatie van het onderwijs (productiviteit, administratie)
2. Digitalisering in het geven van het onderwijs (van devices tot leermiddelen)
3. Digitalisering in de inhoud van het onderwijs (vaardigheden, curriculum)
4. Digitale (sociale) vraagstukken rondom jongeren (deepfakes, online pestgedrag)

De bedrijven aangesloten bij VDOD richten zich grotendeels op de laag "digitalisering van de organisatie van het onderwijs". Onze aandachtspunten - zoals AI ter vermindering van administratielast - raken deze laag.

De discussie over AI in het funderend onderwijs vraagt om een tweedeling: wat kunnen scholen vandaag al doen met AI in de praktijk, en welke keuzes moeten we samen maken over de gewenste rol van AI in het onderwijs op de lange termijn.

Juist gezien de snelheid waarmee AI het onderwijs binnenkomt, is **nauwe samenwerking met Nederlandse bedrijven die op dagelijkse basis werken met scholen essentieel**. VDOD wil graag bijdragen aan een realistische agenda voor de kortetermijn hoe scholen nu al concreet geholpen kunnen worden.

Aandachtspunten op korte termijn – om scholen vandaag handvatten te geven AI verantwoord toe te kunnen passen:

- **Maak van kennis een top prioriteit:** het is belangrijk om schoolbesturen en leraren te ondersteunen met toegankelijke informatie en praktische handvatten, zodat zij weloverwogen keuzes kunnen maken over wat vereisten zijn om AI in te zetten. Overweeg daarom ook actief (bij)scholing aan te bieden aan onderwijspersoneel, in en buiten de klas.
- **Bouw voort op bestaande initiatieven:** er zijn afgelopen jaren vele initiatieven genomen om digitalisering in goede banen te leiden, zoals het programma Digitaal Veilig Onderwijs en Normenkader Informatiebeveiliging & Privacy. Zorg dat deze initiatieven juiste funding en uitvoeringskracht krijgen, voordat nieuwe plannen worden ontwikkeld. Dit voorkomt het wiel opnieuw uitvinden en onnodige complexiteit, m.n. voor scholen die met kleine staf een hoge gelddruk kennen.

Aandachtspunten op lange termijn – om het gesprek te voeren over de plaats voor AI in het funderend onderwijs:

- **Prioriteit niet AI, maar onderwijsdoelen:** AI is een middel, maar geen doel an sich. Hoe kan AI bijvoorbeeld leerkrachten op een verantwoorde wijze ondersteunen, om daarmee ook meer onderwijsmiddelen over te houden?
- **Werk samen op basis van vertrouwen:** alle betrokken partijen in het veld hebben hetzelfde belang: veilige en verantwoorde digitalisering van het onderwijs. Dat geldt zeker ook voor digitale dienstverleners die al vele decennia met het onderwijs samenwerken. Wederzijds vertrouwen zorgt ervoor dat we werk uit elkaars handen kunnen nemen, de snelheid erin houden en samen vooruitgang boeken. De private markt is dan ook een onmisbare partner bij samenwerkingsverbanden als de veelgenoemde AI-hub, maar ook bij andere (bestaande) overlegstructuren.
- **Stel publieke waarden centraal:** waarden als privacy en autonomie kunnen als leidraad voor verantwoorde AI gelden. Dit biedt handvatten, zonder de vrijheid van scholen en leerkrachten in te perken. Wees voorzichtig met een te strikte uitleg van die publieke waarden, aangezien dit kan leiden tot een verbod, en vergroot daarmee de kans op ongefaciliteerd gebruik. Maar ook: geen gebruik van AI beperkt innovatie, en zorgt voor achterstanden van het Nederlandse onderwijs.

AI in het funderend onderwijs staat nog in de kinderschoenen. Als verenigde digitale dienstverleners dragen we met onze expertise en ervaring in het onderwijs graag bij aan praktische ondersteuning voor scholen, en delen we graag inzichten die bijdragen aan de brede discussie over AI in het funderend onderwijs.

Over de VDOD

De VDOD, de Vereniging Digitale Onderwijs Dienstverleners, verenigt sinds 2004 Nederlandse digitale dienstverleners in het onderwijs, en is gesprekspartner voor zowel private partijen, als onderwijsraden, scholen, besturen en de rijksoverheid. Onze leden, merendeels gespecialiseerd in MKB, werken vaak al tientallen

jaren dagelijks met scholen samen. Werkzaamheden zijn gericht op ondersteuning van het onderwijsproces, met digitale oplossingen die de leerling, de docent, de ouder en de schoolorganisatie ondersteunen.

De VDOD is mede-initiatiefnemer van het Nationaal Groeifonds Programma Edu-V waarin scholen en leveranciers onderling afspraken maken voor veilige, betrouwbare en eenvoudige toegang tot digitale onderwijsmiddelen. Zo kunnen scholen met minder inspanning en risico digitale toepassingen inzetten en toekomstbestendig onderwijs bieden.

^[1] Administratieve lasten voor leraren in het onderwijs, 2025: <https://www.rekenkamer.nl/documenten/2025/06/12/administratieve-lasten-primair-onderwijs>

^[2] Administratieve druk lastendruk leraren voortgezet en gespecialiseerd onderwijs, 2025: <https://www.researchned.nl/publicatie/administratieve-lastendruk-leraren-voortgezet-en-gespecialiseerd-onderwijs/>

^[3] Administratieve lasten voor leraren in het onderwijs, 2025: <https://www.rekenkamer.nl/documenten/2025/06/12/administratieve-lasten-primair-onderwijs>

^[4] Monitor Digitalisering Onderwijs 2025: kloof tussen beleid en praktijk, 2025: <https://www.kennisnet.nl/onderzoek/monitor-digitalisering-onderwijs-2025-kloof-tussen-beleid-en-praktijk/>